# 1028
# El *voltor* (*Gyps fulvus*)
(*ALDC*, VII, 1570. El *voltor*)

El *voltor* és un "ocell carronyaire de la família dels accipítrids, de coll nu voltat d'un collar de plomes, d'ales amples i de cua curta i arrodonida (*Gyps fulvus*)" (*DIEC*). El mot (s. XIII) deriva del llat. VOLTURUS/VULTURUS, que s'ha modificat en *v*[ə]*ltor* 81, per dissimilació, i que, a partir de *volt*['o], ha pogut formar el pl. *voltons*, analògic de *perdó*/*perdons*, *cançó*/*cançons*; cf. oc. *voltor*, it. *avvoltoio*, fr. *vautour*; des de l'accentuació VÚLTUR s'ha generat *vultre* i, probablement, *vutre* 58, 102, 153 (si no és reducció de *buitre*); "des de les comarques desèrtiques i freqüentades per la caça, de les serres xurres i aragoneses, la forma cast. *buitre* [...] havia penetrat aviat en l'ús val. i cat. occid." (*DECat*): la convivència de *voltor* i *buitre* ja és antiga (A. March, Roig *buytre*; O. Pou, 1575; Sanelo, 1802; *buitr* [!] Escrig, 1851); la darrera forma apareix a voltes realitzada [bu'itre] 155, 170, 171 o, amb accent creixent, a la castellana, [bw'itre] 19, 29, 58, 146, 167, 168, 187, 188, també [gw'itre] 162, per equivalència acústica B = G (cf. Veny, 1989 a), alternant amb [g'ujtre] 95; [w'itre] 160, 165, amb pèrdua de la consonant velar. A més, la var. llat. VULTURIUS, a través de *voltor̯u* > *voltoi̯ro* > *voltǫero*, ha donat *volt*[ɛ]*r* 86, 91 i *volt*[e]*r* (Font, 1637, ap. Veny, 1993 c: 242).

*Votur* 5, 10 és un manlleu al fr. *vautour* i l'alg. *punturju* 85, al sard *unturǧu*/*gurturǧu* (< VULTURIUS), homonimitzat amb *punturju* 'agullada': "mira lus lladras astors / y lus *puntúrgius* també" (Simon, s. XVIII, ap. Armangué, 1996: 203, n. 169; *DES* s. v. *gurtúryu*; Caria, 2006: 162-163).

L'absència de l'espècie justifica la manca de respostes a una part important del domini, per ex., a Menorca i Eivissa (Aguiló/Mestre, 2017: 126-127 [mapa 42]); el nom genuí, *voltor*, és conegut en mall. (*vultre*, de punts nord-occ., podria ser un arcaisme) i la var. *volter*, en poblacions nord-occ. El castellanisme *buitre* s'ha instal·lat en terres del val. i del cat. nord-occ. L'alg. *punturju* ha manllevat aquest mot, com tantes vegades, al sard.

L'únic mot normatiu és *voltor*, des del *DOrt*, 1917.

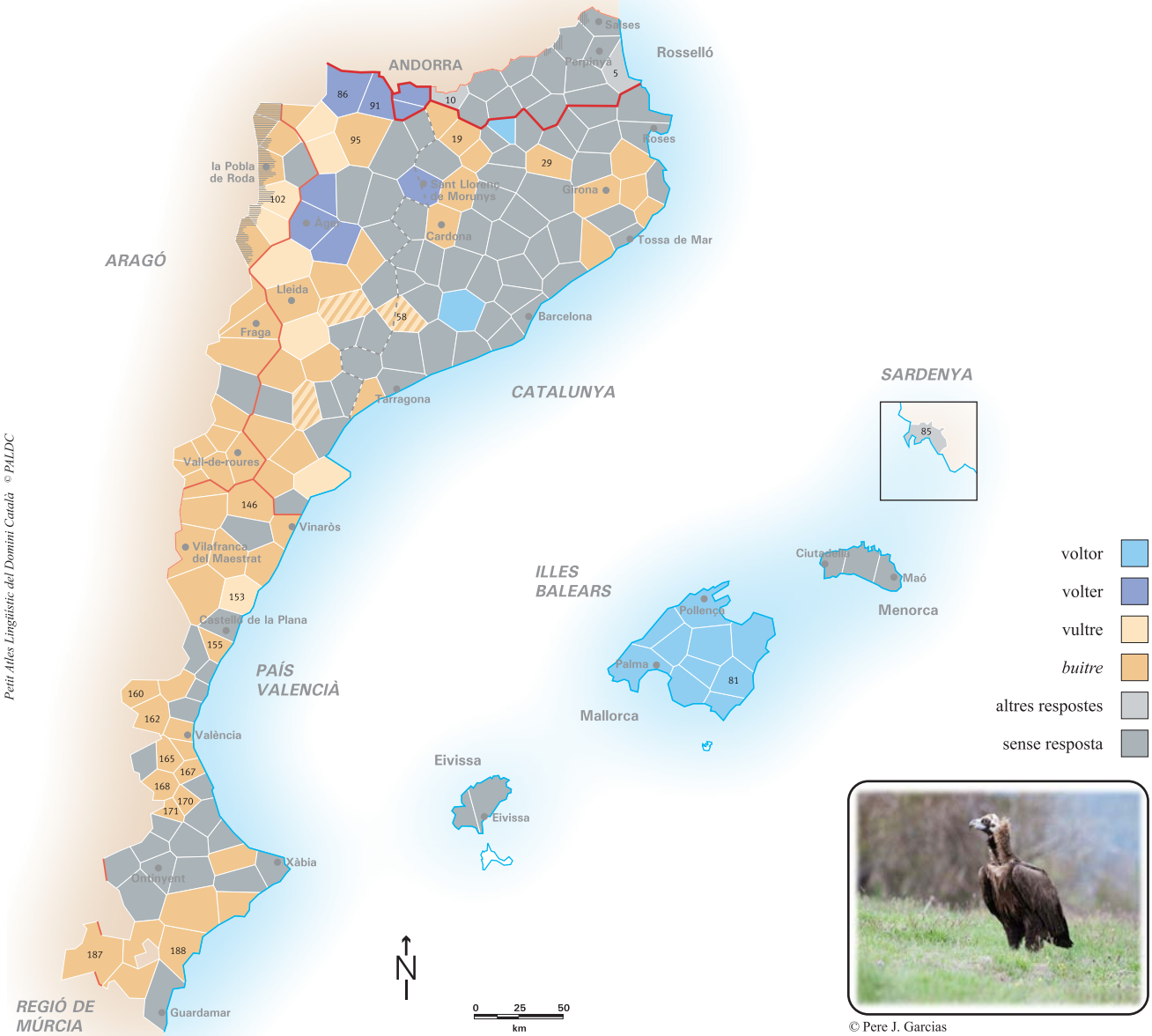


© Pere J. Garcias

Petit Atlas Lingüístic del Domini Català © PALDC